

Sygn. VPa 114/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2015 roku

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Piotrkowie Trybunalskim,

Wydział V w składzie:

Przewodniczący: SSO Beata Łapińska

Sędziowie: SSO Agnieszka Leżańska (spr.)

SSR del. Urszula Sipińska-Sęk

Protokolant: st.sekr.sądowy Marcelina Machera

po rozpoznaniu w dniu 17 marca 2015 roku w Piotrkowie Trybunalskim

na rozprawie

sprawy z powództwa (...)w P.

przeciwko A. M. (1)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej A. M. (1) od wyroku Sądu Rejonowego

w Piotrkowie Tryb. IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 30 maja 2014r. sygn. IV P-Pm 39/14

1. *oddala apelację,*

2. *nie obciąża pozwanej A. M. (1) kosztami postępowania za instancję odwoławczą.*

Sygn. akt V Pa 114/14

UZASADNIENIE

(...)(...) w P. pozwem z dnia 27 lutego 2014 r. żądała zasądzenia od pozwanej A. M. (1) kwoty 18.654.00zł z odsetkami od dnia 18 stycznia 2014 roku oraz kosztów procesu. W uzasadnieniu pozwu wskazała, iż w dniu 31 stycznia 2013 r., na podstawie art. 20 ust. 1 i 2 ustawy Karta Nauczyciela, w związku z rozwiązaniem umowy o pracę pozwanej została jej wypłacona odprawa pieniężna, w wysokości 18.654.00zł. W uzasadnieniu pozwu powód wskazał, iż wyrokiem Sądu Okręgowego w P. z dnia 30 października 2013 r., pozwana A. M. (1) została przywrócona do pracy w Poradni, na stanowisku psychologa. Pracownik zaś wnoszący pozew o przywrócenie do pracy musi liczyć się z możliwością uwzględnienia powództwa, co będzie skutkowało odpadnięciem podstawy do wypłaty odprawy, a odprawa stanie się świadczeniem nienależnym.

Wyrok Sądu przywracający pozwaną do pracy z powodu niezgodnego z prawem rozwiązania umowy o pracę, zdaniem powoda, przesądza o konieczności zakwalifikowania wypłaconej odprawy, jako świadczenia nienależnego, oznacza bowiem stwierdzenie odpadnięcia istniejącej w chwili ustania stosunku pracy podstawy do wypłaty tej należności.

(art. 410 § 2 kc). Świadczenie mające charakter nienależnego powinno być zatem zwrócone osobie, która dokonała jego wypłaty.

Pozwana nie uznała powództwa i wniosła o jego oddalenie.

W odpowiedzi na pozew przyznała okoliczności dotyczące dokonania jej wypłaty odprawy przez powoda oraz faktu przywrócenia do pracy. Wskazała, iż odprawa nie była świadczeniem nienależnym, bowiem poradnia była zobowiązana do jej wypłaty, obecnie zaś zużyła środki z odprawy w taki sposób, że nie jest już wzbogacona.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 30 maja 2014, wydanym w sprawie IV P-Pm 39/14, Sąd Rejonowy w Piotrkowie Tryb. zasądził od pozwanej A. M. (1) na rzecz (...) w P. kwotę 18.654,00 złote z ustawowymi odsetkami od dnia 18 stycznia 2014 roku oraz kwotę 1.800 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz nie obciążał pozwanej kosztami procesu w pozostałym zakresie.

Sąd Rejonowy wskazał, iż pozwana A. M. (1) była zatrudniona w powodowej Poradni na stanowisku psychologa. (...) w dniu 25 października 2012 r. wypowiedziała pozwaną stosunek pracy z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia ze skutkiem na dzień 31 stycznia 2013 roku. Jako przyczyny wypowiedzenia wskazała zmiany organizacyjne, polegające na likwidacji 16 etatów, w tym 8 etatów nauczyciela-pedagoga, spowodowane wypowiedzeniem przez Powiat (...) porozumienia z dnia 19 grudnia 2000 r. w sprawie świadczenia przez Poradnię usług w zakresie poradnictwa (...) dla ludności powiatu (...) ze skutkiem na dzień 31 grudnia 2012 roku. W wyniku tego wypowiedzenia, od stycznia 2013r. ogranicza się rejon działania poradni w zakresie świadczenia pomocy wyłącznie do miasta P.. Zmiany organizacyjne uniemożliwiły dalsze zatrudnianie A. M.. Jako podstawę prawną wypowiedzenia wskazano art.20 KN.

A. M. (1) zaskarżyła w dniu 6 listopada 2012 r. wypowiedzenie do Sądu, wnosząc o uznanie go za bezskuteczne i przywrócenie do pracy.

Okres wypowiedzenia upłynął z dniem 31 stycznia 2013 r.

W toku procesu, (...) po zakończeniu okresu wypowiedzenia, wypłaciła pozwaną odprawę pieniężną w kwocie 18.654.00zł.

Sąd Rejonowy w P. wyrokiem z dnia 2 kwietnia 2013r., w sprawie IV P 321/12, przywrócił A. M. (1) do pracy w Poradni. Sąd Okręgowy rozpatrujący sprawę wskutek apelacji Poradni, wyrokiem z dnia 30 października 2013 r., w sprawie V Pa 118/13, oddalił apelację Poradni. W toku tego postępowania ustalono nieprawidłowe kryteria doboru pracowników do rozwiązania stosunków pracy, natomiast uznano za rzeczywiste zmiany, jakie nastąpiły w (...), a które były konsekwencją wypowiedzenia przez Powiat (...) porozumienia z zachowaniem trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia, na podstawie którego poradnia obsługiwała nie tylko miasto, ale i powiat. W związku z tym, skierowano do Poradni pismo w sprawie sporządzenia nowego schematu organizacyjnego i dostosowania zarówno budżetu, jak i zatrudnienia na rok 2013 wyłącznie do obsługi miasta. Z tych wszystkich względów konieczne było zmniejszenie ilości specjalistów zatrudnionych w poradni.

Pozwana A. M. (1), po rozwiązaniu stosunku pracy, podjęła pracę w Powiatowej Poradni na 1/2 etatu i pracowała do końca sierpnia 2013r., a w miesiącach wrzesień i październik przebywała na zwolnieniu lekarskim. Po wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. pozwana wróciła do pracy w powodowej poradni.

Poza ww dochodami pozwana prowadziła działalność gospodarczą, ale zawiesiła ją w lutym 2013r. Dochody pozwanej w tym okresie były o około połowę niższe od wynagrodzenia, jakie wcześniej uzyskiwała w Poradni. W Poradni jej wynagrodzenie netto wynosiło około 2.800.00zł, a w Powiatowej Poradni ok.1.400.00zł i zasiłek chorobowy w wysokości 80% z tego pół etatu.

Po rozwiązaniu stosunku pracy, pozwana zużywała otrzymaną odprawę na swe bieżące potrzeby. Uzupełniała z niej różnicę pomiędzy dochodami, jakie uzyskiwała gdy pracowała, a dochodami uzyskiwanymi po rozwiązaniu stosunku pracy.

Po tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Rejonowy uznał powództwo za uzasadnione.

Sąd Rejonowy wskazał, że pracownik uzyskuje prawo do odprawy pieniężnej w sytuacji, gdy stosunek pracy zostaje rozwiązany z przyczyn nie dotyczących pracownika. Przesłankami prawa do odprawy są więc: rozwiązanie stosunku pracy oraz przyczyna rozwiązania stosunku pracy nie dotycząca pracownika. Przesłanki te muszą występować łącznie. Brak którejś z tych przesłanek skutkuje brakiem prawa do odprawy. Odprawa jest świadczeniem, jakie obciąża pracodawcę, który przeprowadza reorganizację swego zakładu i zmniejsza ilość zatrudnionych pracowników.

Jednak decyzje kadrowe pracodawcy podlegają kontroli Sądu, o ile pracownik zwalniany z pracy wniesie do Sądu odwołanie od wypowiedzenia umowy o pracę. Sąd bada wówczas, czy w zakładzie w istocie przeprowadzana jest reorganizacja, skutkująca koniecznością zmniejszenia liczby zatrudnionych pracowników, nadto czy dobór pracowników, którym pracodawca wypowiedział umowy o pracę, był doborem właściwym, zgodnym z normami prawa pracy. Rozstrzygnięcie korzystne dla pracownika (przywrócenie do pracy, zasądzenie odszkodowania) może zapaść zarówno wtedy, gdy zostanie ustalona fikcyjność przyczyny wypowiedzenia (brak reorganizacji skutkującej koniecznością zmniejszenia personelu), jak i wówczas, gdy zostanie ustalony, przy istniejącej konieczności zmniejszenia ilości zatrudnionych, niezasadność tej przyczyny w stosunku do danego konkretnego pracownika.

Odprawa jest świadczeniem obciążającym pracodawcę, jednak w ocenie Sądu, świadczenie to nie ma charakteru generalnego, powstającego z chwilą podjęcia przez pracodawcę decyzji o reorganizacji zakładu i zmniejszeniu ilości personelu. Świadczenie to jest związane z konkretnym stosunkiem pracy, jaki w ramach reorganizacji pracodawca decyduje się rozwiązać.

Dlatego prawo do odprawy powstaje w sytuacji, jak wyżej wskazano zaistnienia 2 przesłanek, rozwiązania stosunku pracy i wyłączności nie dotyczącej pracownika przyczyny tego rozwiązania stosunku pracy.

Jak wskazał to Sąd Rejonowy, pozwana A. M. (1) składając odwołanie do Sądu zakwestionowała wypowiedzenie stosunku pracy właśnie jej, zakwestionowała zasady doboru pracowników, jakimi kierowała się powodowa poradnia przy wypowiedzeniu stosunków pracy. (...), pomimo zawiśnięcia sporu przed Sądem, była zobowiązana do wypłacenia odprawy, jej wypłacenie było logicznym następstwem rozwiązania stosunku pracy z pozwaną wskutek wypowiedzenia go przez poradnię na podstawie art. 20 KN.

W dalszej części uzasadnienia, Sąd Rejonowy wskazał, iż pozwana kwestionując wypowiedzenie umowy o pracę właśnie jej winna liczyć się z tym, że jej stosunek pracy rozstrzygnięciem Sądu może zostać restytuowany. A wówczas nie będzie ona miała prawa do odprawy, odpadnie bowiem podstawa wypłaty tej odprawy (tak wyroki SN: z dnia 12.III.10r. – IIPK 272/09 i z dnia 11.IX.07r. – IIPK 21/07).

W sprawie niniejszej odprawę otrzymała na koniec miesiąca stycznia 2013r., a wyrok Sądu Rejonowego przywracający ją do pracy zapadł w dniu 2 kwietnia 2013 roku. Wyrok prawomocny zapadł w dniu 30 października 2013 roku.

Pomimo takich rozstrzygnięć, pozwana otrzymaną odprawę sukcesywnie wydawała na potrzeby swojej rodziny. Wydawała ją osiągając dochody z zasiłku chorobowego i stosunku pracy. Dochody te były niższe od wynagrodzenia osiąganego w Poradni.

Odprawa pieniężna, jak wskazał Sąd Rejonowy, jest świadczeniem wypłacanym pracownikowi, z którym został rozwiązany stosunek pracy z przyczyn nie dotyczących pracownika. Pracownik kwestionujący decyzję pracodawcy o rozwiązaniu z nim stosunku pracy, ma obowiązek liczyć się z możliwością restytuowania stosunku pracy mocą orzeczenia Sądu. Okoliczność ta spowoduje, iż odpadnie podstawa wypłaty odprawy pieniężnej i stanie się ona

świadczeniem nienależnym. Świadczenie takowe podlega zaś zwrotowi na rzecz tego, kto je wypłacił (art.405 kc w zw. z art. 300 kp i art.20 KN).

W ocenie Sądu Rejonowego, pozwana A. M. (1) najpóźniej od daty wydania wyroku nieprawomocnego, winna mieć świadomość, iż wypłacona jej odprawa może podlegać obowiązkowi zwrotu. Pozwana mimo tego odprawę zużyła na swoje bieżące potrzeby.

Z tych względów, Sąd Rejonowy przyjął, że pozwana A. M. (1) zużywając odprawę winna liczyć się z obowiązkiem jej zwrotu. Dlatego nie było podstaw do zastosowania w sprawie art. 409 kc, który normuje przyczyny wygaśnięcia obowiązku zwrotu świadczenia.

Nie miał też w sprawie zastosowania art. 411 kc, strona powodowa była bowiem związana swoją własną decyzją o wypowiedzeniu stosunku pracy pozwanej. A to właśnie ta decyzja rodziła obowiązek wypłaty odprawy. Obowiązek ten odpadłby dopiero w chwili prawomocnego rozstrzygnięcia o restytuowaniu stosunku pracy pozwanej.

Dlatego Sąd Rejonowy zasądził od pozwanej A. M. (1) na rzecz Poradni kwotę 18.654.00 złotych oraz koszty zastępstwa procesowego. Z uwagi na szczególne okoliczności sprawy, Sąd Rejonowy nie obciążył pozwanej obowiązkiem uiszczenia opłaty stosunkowej,

Powyższy wyrok zaskarżył pełnomocnik pozwanej w całości zarzucając mu:

1. niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie :

- art. 328 § 2 KPC poprzez niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku i ograniczenie tego obowiązku do przytoczenia art. 405 KC w zw. z art. 300 KP i art. 20 KN,

- braku ustaleń Sądu w zakresie świadomości pozwanego, co do faktu, iż pozwana została wadliwie wybrana do zwolnienia z pracy,

- co do podstaw liczenia się przez pozwaną z obowiązkiem zwrotu świadczenia,

- czy spełnienie przez pozwanego świadczenia czynił zadość zasadom współżycia społecznego,

- braku wyjaśnienia podstawy obciążenia pozwanej odsetkami ustawowymi od zasądzonej na rzecz powoda kwoty,

2. naruszenie prawa materialnego - art. 300 KP poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że zastosowanie tego przepisu jest w sprawie - nie dotyczącej stosunku pracy możliwe, a także, że zastosowanie przepisów kodeksu cywilnego w tej sprawie nie jest sprzeczne z zasadami prawa pracy,

3. naruszenie przepisu prawa materialnego - art. 405 KC, poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w sprawie polecające na uznaniu, że wypłacona pozwanej odprawa pieniężna w związku z rozwiązaniem stosunku pracy została wypłacona bez podstawy prawnej,

4 naruszenie prawa materialnego - art. 409 KC, poprzez błędną jego wykładnię i niezastosowanie w sprawie poprzez uznanie, że zużycie przez powoda odprawy pieniężnej nie ma znaczenia w sprawie podczas, gdy zużycie odprawy skutkowało wygaśnięciem ewentualnego obowiązku zwrotu odprawy, gdyż pozwana nie powinna liczyć się z obowiązkiem zwrotu odprawy,

5. naruszenie przepisu prawa materialnego - art. 410 § 1 KC, poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w sprawie polecające na uznaniu, że wypłacona pozwanej odprawa pieniężna w związku z rozwiązaniem stosunku pracy jest świadczeniem nienależnym,

6. naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 411 pkt 1) oraz 2) KC, poprzez ich błędną wykładnię i niezastosowanie w sprawie,

7. naruszenie przepisu art. 481 § 1 KC w zw. z art. 406 KC, poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w sprawie,

8. naruszenie przepisu prawa materialnego - art. 20 ust. 2 zd. 1 w zw. z art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 roku Karta Nauczyciela (Dz U 2014.,191), poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że odprawa pieniężna wypłacona w związku z rozwiązaniem stosunku pracy z przyczyn o określonych w art. 20 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela podlega zwrotowi w przypadku przywrócenie pracownika do pracy,

9. naruszenie przepisu postępowania - art. 98 § 1 KPC, poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sprawie poprzez obciążenie pozwanej kosztami procesu w sytuacji, gdy powództwo winno zostać oddalone.

W oparciu o powyższe podstawy apelacyjne wnosił o :

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów zastępstwa procesowego w pierwszej instancji.

2. zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego obejmujących opłatę stałą od apelacji oraz koszty zastępstwa procesowego pozwanej w postępowaniu apelacyjnym, według norm przepisanych,

3. ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do jej ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

W odpowiedzi na apelację, pełnomocnik powoda wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zważył, co następuje:

apelacja nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem orzeczenie Sądu Rejonowego jest prawidłowe i znajduje oparcie zarówno w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, jak i w obowiązujących przepisach prawa.

Sąd Okręgowy w pełni aprobuje ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i przyjmuje je jako własne. Podziela również wywoły prawne zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, nie znajdując żadnych podstaw do jego zmiany bądź uchylenia.

Wbrew zarzutom skarżącej nie jest usprawiedliwiony zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., poprzez niewyjaśnienie podstawy prawnej wyroku, ponieważ Sąd pierwszej instancji przedstawił motywy rozstrzygnięcia w sposób umożliwiający ocenę jego prawidłowości. Zgodnie zaś z powszechnie przyjmowanym w orzecznictwie poglądem, uzasadnienie wyroku wyjaśnia przyczyny, dla jakich orzeczenie zostało wydane, jest sporządzane już po wydaniu wyroku, a zatem wynik sprawy z reguły nie zależy od tego, jak napisane zostało uzasadnienie i czy zawiera ono wszystkie wymagane elementy. Z tych przyczyn zarzut naruszenia przepisu art. 328 § 2 k.p.c. może być usprawiedliwiony tylko w tych wyjątkowych okolicznościach, w których treść uzasadnienia orzeczenia sądu całkowicie uniemożliwia dokonanie oceny toku wywoły, który doprowadził do wydania orzeczenia lub w przypadku zastosowania prawa materialnego do niedostatecznie jasno ustalonego stanu faktycznego (tak SN w wyroku z dnia 2 marca 2011 r. w sprawie II PK 202/10, Lex nr 817516; w wyroku z dnia 7 stycznia 2010 r. w sprawie II UK 148/09, Lex nr 577847; podobnie SA w Poznaniu w wyroku z dnia 27 października 2010 r. w sprawie I ACa 733/10, Lex nr 756715). W rozpatrywanej sprawie uzasadnienie zaskarżonego wyroku zawiera ustalenia faktyczne i rozważania pozwalające odtworzyć tok rozumowania Sądu Rejonowego.

Odnosząc się do podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego, zdaniem Sądu Okręgowego, przede wszystkim za chybione uznać należy zarzuty dotyczące niewłaściwego zastosowania art. 405 k.c., 409 k.c. i art. 410 k.c. oraz art. 20 ust.1 ustawy Karta Nauczyciela. Rozważania w tym zakresie należy poprzedzić stwierdzeniem, iż okoliczności dotyczące zużycia przez pozwaną uzyskanych kwot na bieżące potrzeby, nie mają wpływu na rozstrzygnięcie. Sąd Rejonowy w tej kwestii oparł się na przepisie art. 409 k.c., do którego odsyła przepis art. 410 k.c. o nienależnym świadczeniu, w myśl którego obowiązek zwrotu korzyści lub zwrotu jej wartości wygasa, jeśli ten, kto korzyść uzyskał, zużył ją lub utracił w taki sposób, że nie jest już wzbogacony, chyba że wyzbywając się korzyści lub zużywając ją powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu. Stwierdził też, że pozwana winna była liczyć się z obowiązkiem zwrotu odprawy, więc fakt zużycia korzyści nie ma znaczenia. Liczenie się z obowiązkiem zwrotu świadczenia dotyczy wiedzy o tym, że świadczenie stało się lub może się stać nienależne. Pracownik wnosząc pozew o przywrócenie do pracy musi liczyć się z tym, że powództwo może zostać uwzględnione i wtedy odpadnie podstawa do wypłaty odprawy, a wypłacona odprawa stanie się świadczeniem nienależnym. Przepis art. 410 § 2 KC zawiera definicję takiego świadczenia stanowiąc, że świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Wskazać wypada, iż w prawie pracy regułą jest, że wadliwe wypowiedzenie stosunku pracy wywołuje skutek prawny, co oznacza, że nawet gdyby pracodawca dokonał wypowiedzenia w sposób nieuzasadniony, co miało miejsce w niniejszej sprawie, to i tak doprowadzi ono do rozwiązania umowy o pracę, a co więcej, biorąc pod uwagę wskazane przez pracodawcę przyczyny wypowiedzenia, zaktualizuje obowiązek wypłaty odprawy. Ewentualna weryfikacja takiego oświadczenia możliwa jest więc wyłącznie na drodze sądowej, w wyniku rozpatrzenia przez sąd pracy złożonego przez pracownika odwołania od wypowiedzenia.

Apelujący nie kwestionuje przyjęcia przez Sąd pierwszej instancji, że złożone przez stronę pozwaną wypowiedzenie umowy o pracę dokonane na podstawie art. 20 ust.1 Karty Nauczyciela było nieuzasadnione. Skoro jednak pozwana w dokonanych powódce wypowiedzeniu powoływała się na w/w przepisy, to była wówczas zobowiązana na mocy art.20 ust 2 Karty nauczyciela do wypłaty odprawy. Dopiero prawomocny wyrok sądowy przywracający powódkę do pracy, przesądził o zakwalifikowaniu wypłaconej przez pracodawcę odprawy, jako świadczenia nienależnego, z chwilą bowiem wydania wyroku podstawa świadczenia odpadła.

Dodać należy, iż odprawa nie stanowi odszkodowania za wadliwe, naruszające przepisy prawa rozwiązanie stosunku pracy, lecz jest rekompensatą za utratę pracy, a skoro przywrócenie do pracy restytuuje stosunek pracy, staje się ona świadczeniem nienależnym w rozumieniu 410 k.c. i podlegającym obowiązkowi zwrotu według zasad wynikających z przepisu art. 409 k.c.

Pracownik, który nie godzi się z rozwiązaniem umowy o pracę i przed sądem domaga się restytucji stosunku pracy, winien liczyć się z tym, że w przypadku przywrócenia do pracy powstanie obowiązek zwrotu wypłaconej odprawy. Powyższe stanowisko znajduje odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. I tak w wyroku z dnia 12 marca 2010 roku wydanym w sprawie II PK 272/09 (opubl: L.), Sąd Najwyższy wskazał, że artykuł 409 KC wprowadza zasadę aktualności wzbogacenia, obciążając zubożonego ryzykiem utraty wartości wzbogacenia przez uzyskującego korzyść. Inaczej rzecz ujmując zasadą jest, że obowiązek zwrotu lub wydania korzyści wygasa, jeżeli dojdzie do jej zużycia lub utraty. Dlatego przewidzianą w tym przepisie powinność liczenia się z obowiązkiem zwrotu w momencie wyzbywania się lub zużywania korzyści należy traktować jako wyjątek od zasady aktualności wzbogacenia. Zakres tego wyjątku nie może być interpretowany w sposób rozszerzający. Ciężar udowodnienia faktów, na podstawie których zubożony twierdzi, że uzyskujący korzyść powinien był liczyć się z obowiązkiem zwrotu lub wydania korzyści, obciąża zubożonego. Z kolei w wyroku z dnia 26 czerwca 2006 roku wydanym w sprawie II PK 330/05 (opubl: OSN Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych rok 2007, Nr 13-14, poz. 188, str. 550) Sąd Najwyższy zważył, iż pracownik, wnosząc pozew o przywrócenie do pracy, musi liczyć się z możliwością uwzględnienia powództwa, co będzie skutkowało odpadnięciem podstawy zapłaty odprawy z art. 8 ustawy z dnia 28 grudnia 1989 r. o szczególnych

zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy (tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 112, poz. 980 ze zm.) i stanie się ona świadczeniem nienależnym (por. także: wyrok SN z dnia 15.10.2007 r. , IIPK 29/07, z dnia 6.01.2009, IIPK 17/08, z 11.09. 2007, II PK 21/07- opubl. Legalis).

Zatem zasadniczą kwestią, przy stosowaniu art. 409 k.c w zakresie powinności liczenia się wzbogaconego z obowiązkiem zwrotu jest fakt, czy pracownik kwestionuje złożone przez pracodawcę oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o pracę. Wystąpienia z pozwem do sądu przesądza bowiem automatycznie o tym, że pracownik winien się liczyć z ewentualną wygraną, a co za tym idzie ze zwrotem odprawy pieniężnej. Od tego bowiem momentu nie ma żadnej pewności, że otrzymane świadczenie nadal będzie należne.

Skarżący w apelacji pomija powyższą, jakże istotną kwestię, skupiając się na wskazanej w wypowiedzeniu przyczynie rozwiązania stosunku pracy, jaką były zmiany organizacyjne powodowej Poradni, spowodowane ograniczeniem zakresu jej działalności. Zdaniem pełnomocnika pozwanej, samo uznanie przez sąd, iż okoliczności te rzeczywiście wystąpiły, stanowi wystarczającą podstawę do uznania odprawy za świadczenie należne powódce, wyłączające obowiązek jego zwrotu, bowiem podstawą zakwestionowania zasadności rozwiązania stosunku pracy był wadliwy wybór pracownika do zwolnienia.

W świetle przytoczonych wyżej rozważań stanowisko to, jako odosobnione, nie zasługuje na akceptację. Jak wcześniej wskazano, istotnym dla rozstrzygnięcia sprawy jest powiązanie dwóch okoliczności, tj. utrata pracy i otrzymywanej w związku z tym rekompensaty w postaci odprawy pieniężnej oraz zanegowanie wypowiedzenia, które może okazać się zasadnym i pozbawiającym w związku z tym prawa do przedmiotowego świadczenia. Zaznaczyć także należy, że przywołane przez skarżącego orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2007 roku wydane w sprawie II PK 29/07 , z dnia 26 czerwca 2011 roku wydane w sprawie II PK 4/11 oraz z dnia 25 stycznia 2012 roku wydane w sprawie II PK 102/11, nie mogły stanowić uzasadnionego wsparcia dla stanowiska zajętego w apelacji.

W pierwszym z nich, Sąd Najwyższy stwierdził, iż skutkiem ustalenia w toku procesu sądowego braku przyczyn niedotyczących pracownika, które uzasadniałyby wypowiedzenie umowy o pracę, musi być uznanie bezpodstawności wypłaty odprawy pieniężnej. Świadczenie to przysługuje tylko wówczas, gdy rozwiązanie umowy o pracę następuje właśnie z tych przyczyn. Wyrok z dnia 26 czerwca 2011 roku, II PK 4/11, dotyczy związania sądu rozpoznającego sprawę o zwrot wypłaconej pracownikowi odprawy pieniężnej, jako świadczenia nienależnego wcześniejszym, prawomocnym wyrokiem zapadłym między tymi samymi stronami, zasądzającym na rzecz pracownika odszkodowanie w związku z pozornością przyczyny wypowiedzenia umowy o pracę. Ponadto w drugiej tezie wyroku Sąd Najwyższy stwierdził, iż zasądzenie na rzecz pracownika odszkodowania w związku z ustaleniem braku przyczyn niedotyczących pracownika do wypowiedzenia mu umowy o pracę oznacza, że odpadła podstawa do wypłaty odprawy pieniężnej, w związku z czym przybrała ona charakter świadczenia nienależnego. W tezie trzeciej Sąd Najwyższy wskazał, że w sytuacji gdy przyczyna niedotycząca pracownika wskazana w oświadczeniu pracodawcy o wypowiedzeniu umowy o pracę okazuje się pozorna, rozważenia wymaga, czy pracodawca nie miał świadomości, że nie był zobowiązany do wypłaty pracownikowi odprawy pieniężnej.

Natomiast wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2012 roku , II PK 102/11, wydany został na tle odmiennego stanu faktycznego, w sprawie z powództwa pracownika o odprawę, w którym stwierdzono, iż ocena sądu rozpoznającego roszczenie o odprawę co do braku rzeczywistej konieczności (potrzeby) rozwiązania stosunku pracy z konkretnym pracownikiem nie pozbawia go prawa do tego świadczenia, jeżeli przyczyna niedotycząca pracownika była faktycznie wyłącznym powodem uzasadniającym - w ocenie pracodawcy - wypowiedzenie umowy o pracę, które doprowadziło do rozwiązania stosunku pracy.

Przytoczone tezy wyroków wskazują, iż upatrywanie zasadności zarzutów w powyższych orzeczeniach, nie mogło być w żadnej mierze skuteczne, gdyż odbiegało od stanu faktycznego zaistniałego w niniejszej sprawie.

Niezasadnym, w ocenie Sądu Okręgowego, okazał się również zarzut naruszenia art. 411 pkt 1 i 2 k.c.

Przepis ten stanowi, że nie można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli spełniający świadczenie wiedział, że nie był do świadczenia zobowiązany, chyba że spełnienie świadczenia nastąpiło z zastrzeżeniem zwrotu albo w celu uniknięcia przymusu lub w wykonaniu nieważnej czynności prawnej (pkt 1); jeżeli spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współzycia społecznego (pkt 2).

Przede wszystkim myli się skarżący uważając, że pracodawca nie był zobowiązany do wypłaty odprawy pieniężnej, gdyż brak było podstawy prawnej do dokonania takiej czynności, a jego działanie sprowadzało się jedynie dobrowolnego spełnienia świadczenia. Takie twierdzenia nie znajdują żadnego umocowania prawnego. Przepis art. 20 ust.2 ustawy Karta Nauczyciela stanowi, że nauczycielowi zatrudnionemu na podstawie mianowania, z którym rozwiązano stosunek pracy z przyczyn określonych w ust. 1, przysługuje odprawa w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia zasadniczego. Nauczycielowi zatrudnionemu na podstawie umowy o pracę, z którym rozwiązano stosunek pracy z przyczyn określonych w ust. 1, przysługują świadczenia określone w przepisach o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Natomiast wysokość odprawy, która przysługuje nauczycielowi zatrudnionemu na podstawie umowy o pracę, określa art. 8 ust 1 ustawy z dnia 13 marca 2003 r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników (Dz. U. Nr 90, poz. 844 z zm.). Zgodnie z w/w przepisem odprawa przysługuje, jeżeli pracownik jest zwalniany z pracy z przyczyn leżących po stronie zakładu pracy. Oznacza to, że powyższe normy w sposób precyzyjny określają, jakie zobowiązanie i w jakiej sytuacji ma zostać pracownikowi wypłacone. Dlatego też, po upływie okresu wypowiedzenia, pracodawca wypłacił pozwanej odprawę pieniężną w związku z likwidacją jej stanowiska pracy. Skarżący skupiający się na okoliczności braku obowiązku realizacji tego świadczenia w określonym terminie kompletnie pomija fakt, że nie wywiązanie się z niego pociągnęłoby za sobą nie tylko obowiązek późniejszego spełnienia świadczenia, ale także zapłaty odsetek. Dlatego też, w żadnym wypadku stanowisko reprezentowane w apelacji nie może się ostać, gdyż pracodawca był zobligowany przedmiotowe świadczenie wypłacić w sytuacji złożenia oświadczenia o rozwiązaniu stosunku pracy. Natomiast fakt, czy to wypowiedzenie w konsekwencji okazało się zasadne czy też nie, dla pracodawcy w dniu realizacji świadczenia nie miało znaczenia.

Nie do zaakceptowania są także dalsze twierdzenia skarżącego zaprezentowane w apelacji, że wypłacone pozwanej świadczenie czyni zadość zasadom współzycia społecznego.

W judykaturze przyjęto, że przepis art. 411 pkt 2 k.c. ma zastosowanie, w sytuacji gdy ten, kto spełnił świadczenie, nie był prawnie zobowiązany, lecz można mu przypisać moralny obowiązek wobec przyjmującego świadczenie; w takiej sytuacji spełnienie świadczenia czyni zadość zasadom współzycia społecznego (wyrok SN z dnia 21 września 2004 r., II PK 18/2004, OSNPiUS 2005, nr 6, poz. 84). Jednocześnie o tym, czy świadczenie czyni zadość zasadom współzycia społecznego decyduje każdorazowo całokształt okoliczności konkretnego przypadku; czynią zadość zasadom współzycia społecznego zwłaszcza tzw. świadczenia quasi-alimentacyjne (por. wyrok SN z dnia 17 lutego 2000 r., I PKN 537/99, OSNP 2001, nr 14, poz. 461, M. Praw. 2000, nr 9, s. 550, Prok. i Pr.-wkl. 2000, nr 12, s. 38, OSNP-wkl. 2000, nr 15, poz. 1, M. Praw. 2001, nr 16, s. 838). Przesłanka zgodności z zasadami współzycia społecznego i czynieniu im zadość odwołuje się do systemu wartości i ocen, dlatego powinna być ona dokładnie badana w każdej sytuacji faktycznej związanej z jej podniesieniem. Nie będzie można żądać zwrotu świadczenia, gdy odpowiada ono obowiązkom akceptowanym przez społeczeństwo lub też przyjętym zwyczajom postępowania W sprawach z zakresu prawa pracy - jeżeli spełnienie świadczenia nienależnego czyni zadość zasadom współzycia społecznego w rozumieniu art. 411 pkt 2 k.c. - osoba żądająca zwrotu świadczenia jako nienależnego nie może powołać się na nadużycie prawa podmiotowego (art. 8 k.p.). Norma zamieszczona w art. 8 k.p. ma bowiem charakter wyjątkowy, a zatem przepis ten nie może być stosowany w sytuacji, gdy w inny sposób można zabezpieczyć interes zagrożony wykonywaniem prawa podmiotowego (cyt. wyżej wyrok SN z dnia 17 lutego 2000 r., I PKN 537/99).

W niniejszej sprawie – jak już zostało omówione powyżej – pracodawca był zobligowany do spełnienia świadczenia, natomiast przepis art. 411 pkt 2 k.c. dotyczy sytuacji, gdy dany podmiot nie był prawnie zobligowany do jego wypłaty. Natomiast powoływanie się przez pozwaną na zasady współzycia społecznego w okolicznościach niniejszej sprawy jest nie do przyjęcia. To właśnie pozwanej można zarzucić ich naruszenie. W sytuacji, gdy była świadoma, że w przypadku

wygranego procesu o przywrócenie do pracy będzie musiała odprawę pieniężną zwrócić, świadczenie to (jak twierdzi) zużyła. Działanie pozwanej w żadnym wypadku nie może być ocenione jako pozytywne. Należy natomiast pamiętać, że na przepis art. 8 k.p. nie może powoływać się jedynie strona stosunku pracy, która lekceważy i narusza zasady współzycia społecznego (wyr. SN z 6 marca 1998 roku, I PKN 552/97, OSNP 1999, Nr 4, poz. 124; wyr. SN z 8 czerwca 1999 roku, I PKN 96/99, OSNP 2000, Nr 16, poz. 615). W związku z tym upatrywanie przez skarżącego usprawiedliwienia w powyższych zasadach w sytuacji, gdy pozwana ze swej strony powyższe zasady zignorowała , jest całkowicie nieuprawnione. Dlatego też powyższe zarzuty nie mogły odnieść zamierzonego skutku.

Sąd Okręgowy uznał za prawidłowe zawarte w zaskarżonym wyroku rozstrzygnięcie w zakresie odsetek mimo, iż rację ma apelujący, że Sąd Rejonowy nie wskazał podstawy obciążenia pozwanej odsetkami ustawowymi od zasądzonej na rzecz powoda kwoty. Powyższe uchybienie nie wpływa jednak na prawidłowość rozstrzygnięcia w tym zakresie. Z okoliczności sprawy wynika, iż strona powodowa wezwała pozwaną do zwrotu odprawy, pismem z dnia 27 grudnia 2013 roku, w terminie 14 dniowym. Pismo to zostało doręczone powódce w dniu 3 stycznia 2014 roku (k. 4). Zasądzenie odsetek od zasądzonej kwoty od dnia 18 stycznia 2014 roku, wbrew zarzutowi apelacji, odpowiada zasadzie wyrażonej w art. 481§ 1 KC, zgodnie z którą roszczenie o odsetki powstaje od chwili opóźnienia ze spełnieniem świadczenia.

Natomiast ostatni zarzut apelacji o naruszeniu przez Sąd Rejonowy art. 98 k.p.c., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie w sprawie, poprzez obciążenie pozwanej kosztami procesu w sytuacji, gdy powództwo winno być oddalone, w świetle rozstrzygnięcia tegoż Sądu. jest całkowicie błędny.

Z uwagi na powyższe, Sąd Okręgowy uznając apelację za bezzasadną, stosownie do art. 385 k.p.c., orzekł jak w pkt 1 wyroku.

O kosztach procesu za postępowanie apelacyjne, Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 102 k.p.c. Sąd nie obciążył powódki kosztami postępowania apelacyjnego uznając, iż charakter sprawy oraz ostateczne rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego uznające prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego, a zasądzające od pozwanej na rzecz powoda kwotę 18.654 złote wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 18 stycznia 2014 roku oraz osobista sytuacja rodzinna i majątkowa powódki, wyrażająca się koniecznością utrzymaniu bezrobotnego męża, uzasadniały zastosowanie przepisu art. 102 k.p.c.